

Odborní recenzenti:

Prof. PhDr. Igor Lukeš, Ph.D.

Doc. PhDr. Václav Veber, CSc.

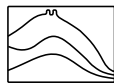
Text, výběr fotografií a archiválií: Václava Jandečková

Jazyková úprava: Jaroslava Wollerová

Úprava foto, sazba a zlom: Josef Kupilík

Na přední straně obálky je použita fotografie Všerub. V pozadí je patrná vesnice Myslív (Schneiderhof).

Zdroj: Anton Singer – Ernst Körner: 400 Jahre Stadtrecht Neumark im Böhmerwald – Jubiläumsausgabe (Möhle-Druck GmbH, Nördlingen, 1998)

Nakladatelství Českého lesa

Vodní 18, 344 01, Domažlice

www.nakladatelstvi-cl.cz

zdenek.prochazka@rzone.cz

info@nakladatelstvi-cl.cz

© Václava Jandečková

ISBN 978-80-87316-35-1

Poděkování

Moje poděkování patří především panu Lud'ku Liškovi a paní Lydii M. Akradi, že mi poskytli nepublikované paměti svého otce a dědečka Stanislava Lišky. Děkuji rovněž za jeho další dokumenty a fotografie, které mi byly ve velmi vysoké kvalitě laskavě poskytnuty. Za rodinné fotografie, korespondenci a rozhovory bych také ráda poděkovala dalším pozůstalým po nedobrovolných účastnících akce KÁMEN, tj. Janě Benadové – dceři Bohumila Mikeše, Haně Haňkové – dceři Václava Šnaidra, ak. arch. Janu Janouškovi – bratru Josefa Janouška, Františku Martinů – synu Františka Martinů a Marii Wilson – dceři Františka Martinů.

S potěšením děkuji také svým odborným recenzentům prof. PhDr. Igoru Lukešovi, Ph.D. a doc. PhDr. Václavu Veberovi, CSc. za podnětné připomínky, cenné rady a postřehy. Za odbornou pomoc velmi děkuji rovněž Mgr. Janu Cholínskému, PhDr. Prokopu Tomkovi, Ph.D. a mjr. v.v. Miroslavu Koptovi.

Za neocenitelnou podporu od samého počátku mého výzkumu obzvláště pak děkuji prof. Bryanu Jenner, MA., Ph.D. a PhDr. Venuši Jenner, CSc. Právě jim vděčím za oprášení své angličtiny a tedy i za to, že jsem nabyla odvahy pátrat po rodinách účastníků akce Kámen v Americe, v Kanadě a v Austrálii. Poděkování jim patří také za překlad zkrácené verze příběhu o akci KÁMEN do angličtiny, která byla publikována v časopisu *Journal for Intelligence, Propaganda and Security Studies*.

Velmi děkuji rovněž pracovníkům Archivu bezpečnostních složek v Praze za vyhledání a přípravu velkého množství archivních materiálů.

Tato kniha by nikdy nemohla vyjít bez nezměrné trpělivosti mé rodiny a obrovské podpory mých přátel. Děkuji všem.

Václava Janděčková
Prapořiště u Kdyně 28. srpna 2013

Věnováno obětem komunismu.

Foto: Archiv Zdeňka Procházky

Železná opona na Domažlicku v 50. letech 20. století. Fotografie zachycuje stěnu s elektrickým zařízením ochrany hranice (EZO) se smrtícím napětím 4.000–5.000 voltů.

Obsah

Předmluva	7
Úvodem	11
1 Všerubský průsmyk – <i>Brána republiky</i>	13
2 Velitelství stanice SNB Všeruby – <i>Tajný plán ministerstva vnitra dozrál do konkrétní podoby</i>	23
3 Akce „Jonny“ – <i>Směr Neukirchen beim Heiligen Blut</i>	44
4 Modrá hvězda ve Kdyni – <i>Odpočinek před cestou do vazební věznice</i>	66
5 Zatčení Josefa Janouška – <i>Vězení nebo zprostředkování fingovaného přechodu?</i>	86
6 Cyril a Blackwood – <i>Skutečná záruka bezpečné cesty na Západ?</i>	109
7 Zatčení Stanislava Lišky – <i>Prozrazení tajné akce ministerstva vnitra v Myslivě</i>	130
8 Útěky příslušníků SNB Všeruby – <i>Doznání orgánů Státní bezpečnosti a ministerstva vnitra</i>	160
9 Útěk Stanislava Lišky – <i>Zpráva o falešných hranicích</i>	185
10 Nepohodlní svědci? – <i>Osudy šťastné i tragické</i>	210
11 Past odemčena – <i>Naděje na spravedlnost mizí v nedohlednu</i>	238
Příloha A – <i>Fotografie</i>	274
Příloha B – <i>Archivní materiály</i>	291
Kámen do mozaiky komunistických provinění	312
Seznam základních zkratk	314
Použité prameny a výběr z literatury	317
Jmenný rejstřík	323

*Foto: Archiv Zdeňka Procházky
Bavorský hraniční přechod Neuaign, práce na výstavbě nové silnice před znovuotevřením
přechodu 1. 7. 1990. V pozadí Všeřuby.*

Předmluva

Odborníci na dějiny zpravodajských služeb začali studovat akci KÁMEN hned na počátku devadesátých let, kdy se více méně zpřístupnily pražské archivy. Postupně se o ní psalo v České republice, ve Spojených státech a řadě dalších evropských zemí.

Z počátečních dohadů a nejistot brzo povstala celkem jasná představa, co tato ďábelská past na nevinné oběti obnášela: velitelé Státní bezpečnosti v roce 1948 (Jindřich Veselý, Štěpán Plaček, Osvald Závodský a Ivo Milén) a jejich podřízení (Evžen Abrahamovič, Emil Orovan a jistě i mnoho dalších) vytvořili na řadě míst v československém pohraničí falešnou státní hranici a stejně tak falešný úřad americké vojenské rozvědky. Na zeď tam pověsili portréty prezidentů Roosevelta a Trumana a americkou vlajku, hostům velkoryse nabízeli cigarety Lucky Strikes a whiskey; jejich děti krmili švýcarskou čokoládou. Smyslem celého podvodu bylo přesvědčit oběti, že jsou v bezpečí, v rukou amerických úřadů a pod ochranou Spojených států. Na falešné stanici se pohybovali agenti StB v uniformách důstojníků U.S. Army a právě oni uprchlíky z komunistického Československa vyslýchali. Ti se mylně domnívali, že už jsou v západní zóně v Německu, a tak z vlastní vůle a ochotně vypovídali o své protistátní činnosti a často i jmenovali své rodinné příslušníky a přátele jako vhodné spolupracovníky pro americké zvláštní služby. Když bylo všechno zaprotokolováno a podepsáno, putovaly oběti podle různých scénářů a pod různými záminkami z podvodné americké stanice do rukou bezpečnostních orgánů, komunistických soudů a vězení.

Řečeno zkrátka, KÁMEN byla jedna z mnoha provokativních akcí (anglicky: „dangle operation“), které od začátku dvacátých let vymyslela sovětská bezpečnost, OGPU, která je pak praktikovala se smrtící účinností proti ruským emigrantům ve Francii, Velké Británii, Německu a možná i jinde. Jednou z nejznámějších byla akce TRUST, která Kremlu pomohla v první polovině dvacátých let zlikvidovat nejen vedoucí činitele ruského protikomunistického odboje (např. Borise Savinkova), ale i agenta britské tajné služby (SIS) Sidney Reillyho. Na TRUST pak navázaly a zdokonalovaly ho následné sovětské tajné služby NKVD, MGB a KGB, které realizovaly v Sovětském svazu, v poválečném Německu, Polsku, Československu a dalších zemích východní Evropy provokativní akce proti potencionálním nepřítelům režimu a proti západním vojákům, ale též proti lidem zcela nepolitickým. Zejména úspěšné byly operace, které sovětské poradci po roce 1945 řídili v Polsku (akce *Wolnosc i niezawislosc*, WiN) a Československu (akce SVĚTLANA). V baltických republikách pod sovětskou okupací bylo podobných operací ještě víc.

Estébáci Abrahamovič a Orovan ještě žijí, ale přestože už od pádu jejich režimu uplynulo skoro čtvrt století, nikdo z těch, kteří nesou zodpovědnost za kriminální podnik KÁMEN, zatím nebyl ani vyslechnut, natož obžalován a odsouzen. Bez dobrovolných výpovědí přímých účastníků, například estébáků Abrahamoviče

a Orovana, byly všechny předchozí práce o akci KÁMEN nezbytně postaveny pouze na informacích z pražských archivů a na svědectvích stále žijících obětí. Není proto divu, že už před lety odborníci považovali téma za vyčerpané.

A právě když specialisté KÁMEN opustili, protože už neměli co nového říci, přišla na scénu Václava Janděčková. Kniha, kterou čtenář drží v rukou, posouvá naše chápání této operace do nejvyšších možných pater. Autorčina intelektuální odvaha a víra jí umožnily dosáhnout zdánlivě nemožného: v Kanadě a ve Spojených státech našla rodinu jednoho z hlavních aktérů dramatu, Stanislava Lišky. Tak se dostala k jeho pamětem a právě v nich našla klíč k řešení dramatu a odpovědi na mnoho dříve nezodpovězených otázek.

Tato zcela pravdivá, detailní, a přitom čtivá studie je tím nejlepším, co bylo kdy o akci KÁMEN napsáno. Teprve teď můžeme konečně říci, že je to téma skutečně důkladně popsáno – nejen z hlediska obětí, ale též z pohledu Lišky, policisty, který podle rozkazu Abrahamoviče a Orovana akci KÁMEN u obce Všeruby technicky zajišťoval.

Václava Janděčková předkládá čtenáři napínavý příběh ze začátku studené války. I když má mnoho překvapivých dimenzí a všechny atributy skutečného dramatu, není to jen detektivka; kniha má též důležitý etický rozměr. Přináší nezvratné důkazy o zločinném komplotu estébáckých oficírů a komunistických bosů proti zcela nevinným obětem, jimž akce KÁMEN zničila životy. Je tak zároveň i morální výzvou českým úřadům, aby proti ještě žijícím viníkům zakročily podle práva a aby oběti obdržely (čtvrt století po pádu Husákova režimu!) důstojnou kompenzaci.

Igor Lukeš
University Professor
Professor of History
& International Affairs
Boston University

*... chybí zde ještě mnoho různých maličností,
které již nejsou tak zajímavé pro tento okamžik,
ale pro budoucno ano.
Ty si ponechám, až se budou soudit ti, kteří toto
zavinili, neb jedině já budu míti možnost
je usvědčovat.*

Stanislav Liška, Ludwigsburg 1950

Úvodem

Ihned po 25. únoru 1948 ztratila nyní již neomezená komunistická moc jakékoliv zábrany a začala bezohledně likvidovat veškeré zbytky občanských svobod, a to jak politických, tak hospodářských. Zároveň docházelo k cílené a systematické sovětizaci společnosti. Součástí komunistického teroru, vedle čistek, tj. propouštění tzv. politicky nespolehlivých osob ze zaměstnání, vyhazování ze studia na vysokých školách, bylo běžné masové zatýkání a věznění jakkoli nepohodlných osob. Kromě toho došlo k zákazu či rozpuštění řady společenských organizací a do vedení ostatních občanských politických stran a spolků byly dosazeny osoby ztotožňující se s komunistickou diktaturou.

Komunistický únorový převrat měl psychologický dopad i na Západě, včetně všeobecně projeveného nesouhlasu u západních vlád, což vzbudilo v občanských složkách protikomunistické opozice naději na možnou podporu snah o znovuoobnovení svobody. Této naději napomohla i skutečnost, že pomocí zpravodajských služeb a diplomacie západních mocností se podařilo dostat na Západ řadě nekomunistických představitelů veřejného života z předúnorové doby včetně předúnorové armády a bezpečnostních sil (např. Petr Zenkl, Hubert Ripka, František Moravec, Antonín Hasal a další). Reakce politiků Západu na komunistický převrat v Československu byla příslibem pomoci možnému boji za obnovení demokracie. Tyto vnější a vnitřní faktory vyústily v jediné možné řešení, a to hledání účinných forem odporu proti komunistické totalitní moci. Psychologicky napomohla i skutečnost dosti krátké časové osy od konce druhé světové války a poměrně vysoký kredit protinacistického odboje jak u nás, tak v evropských zemích.

Nálada na organizování odporu – a to i ozbrojeného – našla značnou podporu napříč všemi generacemi a obzvláště u mladé generace. Vznikala celá řada ilegálních skupin, ale tím také rostly ztráty prozrazených a zatčených. Problémem byl fakt, že státně bezpečnostní složky komunistického režimu se připravovaly na převrat už od konce druhé světové války a vytvářely si účinné agenturní síť. Své agenty měly jak v nekomunistických politických stranách, tak ve společenských organizacích, spolicích a církvích. Nejnebezpečnější bylo tzv. ObZ (Vojenské obranné zpravodajství), budované po vzoru sovětských bezpečnostních složek, nemělo žádná omezení ze zákona, mohlo svévolně zatýkat, mělo povoleno provádět přímé provokace a používalo barbarské vyšetřovací metody.

Přesto i ve státně bezpečnostních složkách byli lidé, kteří s komunistickým pučem nesouhlasili a s protikomunistickým odbojem spolupracovali. Bez příslušníků finanční stráže, SNB (Sbor národní bezpečnosti) a zpravodajských služeb by těžko mohla být zabezpečena taková prostupnost západní hranice, aby tak velké množství osob mohlo opustit republiku, ale i zajistit kurýrní přechody pro potřeby domácího a zahraničního odboje. Téměř třicet procent příslušníků bezpečnostních složek, které komunisté po únorovém převratu ze služebního poměru propustili, hovoří

jasnou řečí. Totéž se týká příslušníků československé armády. Odhodlání vojáků ke spolupráci s civilním občanským odbojem na příkladech skupin připravujících vojenský převrat, ať již šlo o vojáky kolem mjr. Miloslava Jebavého, skupiny Borkovec a spol., nebo Čančík a spol., nelze zpochybnit.

Je nutno odmítnout názory některých historiků, že zde k žádnému odboji nedošlo a že vše probíhalo jen v režii StB (Státní bezpečnost). To, že komunistický režim v ČSR poslal na popraviště z politických důvodů 248 osob, na 267 tisíc osob prošlo komunistickými koncentračními tábory, nejméně 300 osob bylo zabito na západní hranici a bezpočet umřelo při výsleších ve vyšetřovacích věznicích, jsou víc než výmluvné argumenty, že protikomunistický odboj u nás byl realitou a ne fikcí. Stejně tak jako byl realitou zločinný komunistický teror a masová perzekuce proti všem, kdo projevíli nesouhlas, nebo by v očích komunistů nesouhlas jen potenciálně projevit mohli. V této knize popsaná historie akce StB pod krycím názvem KÁMEN plně padá do této mozaiky.

mjr. v.v. Miroslav Kopt
politický vězeň a šéfredaktor časopisu *Věrní zůstaneme*

Počínaje únorem 1948 mnoho lidí věřilo, že překročí-li úspěšně československé státní hranice a dostanou se na Západ, budou v bezpečí, daleko od bezpráví a životních nejistot, které právě přicházející komunistický totalitní režim přinášel. V tomto období se začala formovat řada domácích organizací s nejrůznějším zaměřením, z nichž však mnohé doplatily na neopatrnost svých protagonistů, nebo podlehly zákeřným a rafinovaným praktikám komunistické moci. Kdo by tehdy věděl, jak silný protivník proti nim najednou stál! StB do těchto uskupení pronikala pomocí konfidentů a některé ze skupin ponechávala záměrně jednat pod vlastní kontrolou. Ani skutečnost, že někdo pracoval ve spojení se zahraničím, nebyla zárukou.

Nebezpečí číhalo všude, dokonce i v utečeneckých táborech, které byly prosáklé komunistickými agenty. Důvěra ve spolehlivost západních zpravodajských služeb v kombinaci s ambicemi, lehkomyšlností a neopatrností některých jedinců, kteří operovali s lidskými životy na obou stranách československo-německých hranic, tak v konečném důsledku jen přispěla k nejistotě a postupné rezignaci decimovaného a vystrašeného obyvatelstva.

Tato práce je příspěvkem k historii akce KÁMEN, způsobu likvidace odpůrců komunistického režimu, nevyrovnaného boje o lidskou svobodu a důstojnost v okolí hraničního přechodu Všeruby na Domažlicku. Zaměřuje se na oběti, pachatele, a zejména pak na osoby, které hrály roli na obou stranách tohoto tragického dramatu. V jeho intencích také poukazuje na problémy protikomunistického odboje, který byl veden ve specifických a dnes jen těžko představitelných podmínkách.

Ing. Václava Janděčková